

رتبه و جایگاه ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت (سال ۲۰۱۲)

این گزارش، ترجمه بخش‌هایی از گزارشی با مشخصات زیر است:
Americans for Tax Reform Foundation/Property Rights Alliance, 2012
Report International Property Rights Index, Study Conducted by
Gaurav Tiwari, 2011 Hernando de Soto Fellow, Available online at:
<http://www.Internationalpropertyrightsindex.org>

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه مترجم
۶	پیام هرناندو دسوتو
۸	گزارش مدیر اجرایی اتحادیه حقوق مالکیت
۹	گزارش رئیس مرکز جامعه مدنی در دهلی نو
۱۳	درباره برنامه پژوهش هرناندو دسوتو و همکاران تهیه این گزارش
۱۵	معرفی شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت سال ۲۰۱۲
۱۶	حقوق مالکیت و توسعه اقتصادی
۱۹	اجزای تشکیل‌دهنده شاخص و پوشش‌دهی آن
۲۵	وضعیت ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت
۲۷	منبع و مأخذ

رتبه و جایگاه ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت (سال ۲۰۱۲)

چکیده

گزارش شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت (IPRI)^۱ از سال ۲۰۰۷ توسط مؤسسه اتحادیه حقوق مالکیت^۲ تهیه می‌شود و کشورها را از لحاظ تضمین حقوق مالکیت با یکدیگر مقایسه می‌کند. در این شاخص نمره‌ای از ۰ تا ۱۰ به هر کشور اختصاص داده می‌شود. نمره ۱۰ نشان‌دهنده بهترین حالت و بالاترین حد تأمین حقوق مالکیت و نمره صفر نشانگر کمترین حد تأمین حقوق مالکیت است. در آخرین گزارش ارائه شده از این شاخص در سال ۲۰۱۲، وضعیت ۱۳۰ کشور با هم مقایسه شده است.

برای اندازه‌گیری شاخص کلی حقوق مالکیت ابتدا آن را در سه نماگر «محیط حقوقی و سیاسی»، «حقوق مالکیت فیزیکی» و «حقوق مالکیت فکری» محاسبه و از تلفیق این سه نماگر، شاخص حقوق مالکیت استخراج می‌شود.

در گزارش شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت «متوسط منطقه‌ای» نیز برای شاخص حقوق مالکیت و نماگرهای آن اندازه‌گیری می‌شود تا از این طریق بتوان مناطق جغرافیایی را از نظر تضمین‌های حقوق مالکیت مقایسه کرد. مناطق در بخش‌های آفریقا، آسیا و اقیانوسیه، اروپای مرکزی و اروپای شرقی و آسیای مرکزی، آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب، آسیای میانه و شمال آفریقا، آمریکای شمالی و غرب اروپا دسته‌بندی شده‌اند. نتایج این بخش نشان می‌دهد که منطقه آمریکای شمالی و غرب اروپا به ترتیب بهترین کارکرد را در میان مناطق جغرافیایی از لحاظ تأمین حقوق مالکیت و نماگرهای آن دارند.

همچنین این گزارش، ارتباط میان شاخص حقوق مالکیت و متوسط تولید ناخالص داخلی (GDP) سرانه کشورها را نیز بررسی می‌کند. در این بخش کشورها از لحاظ شاخص حقوق مالکیت در پنج دسته تقسیم شده و ارتباطی میان سرانه تولید ناخالص داخلی و شاخص حقوق مالکیت کشورها برقرار می‌شود. با اندازه‌گیری شاخص‌های حقوق مالکیت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، شاخص‌های حقوق مالکیت و رشد اقتصادی نیز به دست می‌آید. به عبارت دیگر، نتایج این بخش حکایت از آن دارد که:

نخست: ارتباط مثبتی میان شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت و جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (درصد از GDP) برقرار است؛ دوم: ارتباط مثبتی میان نماگر محیط حقوقی و سیاسی و جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (درصد از GDP) برقرار است.

1. International Property Rights Index (IPRI)

2. Property Rights Alliance

نتایج اندازه‌گیری شاخص حقوق مالکیت نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۲ کشور فنلاند دارای بهترین و یمن دارای ضعیف‌ترین عملکرد در تأمین حقوق مالکیت بوده‌اند. در میان کشورها از نظر تأمین حقوق مالکیت در سال ۲۰۱۲، ایران با امتیاز ۴/۳ در جایگاه ۱۰۷ در میان ۱۳۰ کشور قرار گرفته است.

در بخش نماگر محیط حقوقی و سیاسی، فنلاند به‌همراه نیوزلند در جایگاه اول و کشورهای ونزوئلا و یمن با امتیاز ۲/۲ در جایگاه انتهایی جدول قرار دارند. ایران در این بخش با امتیاز ۳/۵ در جایگاه ۱۰۵ دنیا قرار گرفته است. امتیاز این نماگر در سال ۲۰۱۱ نیز برای ایران برابر با ۳/۵ بوده است. جایگاه ایران نیز نسبت به سال قبل تغییری نکرده است.

در نماگر حقوق مالکیت فیزیکی نوژ، سوئد و سنگاپور با امتیاز ۸/۴ در جایگاه نخست و لیبی با امتیاز ۲/۹ در جایگاه انتهایی جدول قرار دارند. در این نماگر، ایران با امتیاز ۵/۵ در جایگاه ۱۰۱ کشورهای دنیا قرار گرفته است. امتیاز این نماگر در سال ۲۰۱۱ برای ایران برابر با ۵/۴ بوده است که در این سال رتبه ۱۰۳ را به ایران اختصاص داده بود.

در بخش حقوق مالکیت فکری در سال ۲۰۱۲، کشور فنلاند در رتبه اول و یمن در انتهای جدول و رتبه ۱۳۰ قرار گرفته است. در این بخش ایران با امتیاز ۳/۸ در جایگاه ۱۰۷ دنیا قرار دارد. در سال ۲۰۱۱ نیز مقدار این نماگر برای ایران برابر با ۳/۸ بوده و کشور جایگاه ۱۰۸ در میان کشورهای دنیا داشته است.

نتایج گزارش حقوق مالکیت در سال ۲۰۱۲ حکایت از آن دارد که رتبه ایران در تأمین حقوق مالکیت نسبت به سال ۲۰۱۱ اندکی بهبود پیدا کرده و جایگاه ایران را از ۱۰۹ در سال ۲۰۱۱ به جایگاه ۱۰۷ در سال ۲۰۱۲ ارتقا داده است. در میان نماگرها نیز بهترین رتبه مربوط به «حقوق مالکیت فیزیکی» با رتبه ۱۰۱ و بدترین رتبه مربوط به «حقوق مالکیت فکری» با رتبه ۱۰۷ است. با این حال مقادیر داده‌ها و رتبه ایران در مقایسه با سایر کشورها، حکایت از لزوم توجه روزافزون به این شاخص بنیادین، برای بهبود تضمین‌های حقوق مالکیت به‌عنوان شاخص کلیدی محیط کسب‌وکار دارد.

مقدمه مترجم^۱

یکی از عناصر حیاتی برای رسیدن به توسعه اقتصادی، دسترسی به سرمایه است. یافته‌های هرناندو دسوتو در دو کتاب تأثیرگذار «راه دیگر» و «راز سرمایه» به همین نکته اشاره دارد. او تفاوت بین اقتصادهای درحال توسعه و توسعه‌یافته را نظام حقوقی کارآمدی می‌داند که به حقوق

۱. به قلم دکتر جعفر خیرخواهان.

مالکیت احترام گذاشته و قراردادهای و تعهدات فراقردادی را اجرا می‌کند. دسوتو همچنین به «هزینه خارج از قانون بودن» اشاره می‌کند؛ یعنی کسانی که در اقتصاد سایه‌ای فعالیت می‌کنند هزینه‌هایی متحمل می‌شوند تا از ریسک مجازات شدن به واسطه خارج از نظام قانونی بودن فرار کنند. وجود چنین پدیده‌هایی که کارآیی و بهره‌وری فعالان اقتصادی را کاهش می‌دهد در هسته مسائل اقتصادی جهان در حال توسعه است.

خاورمیانه در خلال سه سال گذشته درگیر اعتراضات و انقلاب‌های مردمی متعددی بوده است که شروع آن به خودسوزی محمد بوعزیزی، دستفروش تونس، بازمی‌گردد. این حکایت نشانه سرکوب میلیون‌ها کارآفرینی است که در اقتصادهای سایه‌ای و خارج از قانون کار می‌کنند. فساد و نبود حقوق مالکیت باعث می‌شود تا حرکت کارآفرینانی مانند بوعزیزی به چارچوب اقتصاد رسمی دشوارتر شود.

دسوتو در مقاله‌ای در تایمز مالی درباره «بدبختی بوعزیزی» نوشت: «او برای اینکه بتواند کسب‌وکاری قانونی داشته باشد باید یک بنگاه شخصی کوچک تأسیس می‌کرد. این کار نیازمند گذراندن ۵۵ مرحله اداری با صرف ۱۴۲ روز و هزینه کردن حدود ۳۲۳۳ دلار بود (۱۲ برابر درآمد خالص ماهیانه بوعزیزی. هزینه‌های باقی ماندن در کاسبی و خروج از آن را محاسبه نکردیم). حتی اگر او پول و وقت لازم را پیدا می‌کرد تا یک بنگاه مالکیت شخصی ایجاد کند، قانون به او امکان نمی‌داد منابع مالی جدید را به روش‌های زیر تهیه کند: شرکای جدید بیاورد، برای حفظ دارایی‌های خانوادگی شرکت مسئولیت محدود داشته باشد و سرانجام سهام منتشر کند تا بتواند برای سرمایه‌گذاری جدید اقدام کند».

رشد و توسعه اقتصادی در غیاب محیط مناسب نهادی تحقق نمی‌یابد. نهادها چارچوب‌های لازم را فراهم می‌کنند که انجام معاملات به شکلی منظم را ممکن می‌سازد و به کارگزاران اقتصادی اطمینان می‌دهد که از حقوق قراردادی آنها حمایت شده و زیر چتر قانون به اجرا درمی‌آید. به علاوه ثبات اقتصادی را تنها از طریق حکمرانی خوب و سیاست‌های درست اقتصادی می‌توان فراهم ساخت. به دلیل ضعف چنین نهادهایی است که ایران نتوانسته سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به کشور جذب کند که یکی از شروط حیاتی برای توسعه اقتصاد است.

حمایت از حقوق مالکیت به شکل‌های گوناگون عملی است. یک جنبه آن محیط حقوقی و سیاسی است. در این زمینه استقلال قوه قضائیه، حاکمیت قانون، ثبات سیاسی و کنترل فساد وجود دارد. گزارش حقوق مالکیت که توسط یک گروه جامعه مدنی به نام «اتحادیه حقوق مالکیت»^۱ تهیه شده است، می‌نویسد: «حتی جامع‌ترین حقوق مالکیت رسمی و قانونی را نمی‌توان به اجرا درآورد

مگر اینکه حاکمیت قوی قانون و قوه قضائیه مستقل برای تنفیذ آن وجود داشته باشد». بی‌ثباتی سیاسی و فساد امکان محافظت از مالکیت خصوصی، و فایده بردن از بهره‌برداری و بهبود مالکیت را دشوارتر می‌کند. این عوامل در کشورهای توسعه‌نیافته باعث فقیر ماندن آنها می‌شود.

دفاع از حقوق مالکیت فیزیکی یکی از سه ضلع مالکیت است. یک جنبه دیگر، نهادهای مستقل است که مهمترین آنها قوه قضائیه‌ای است که در برابر هرگونه تلاش برای تصرف دارایی‌های خصوصی ایستادگی کند. سایر جنبه‌ها شامل آسانی ثبت اموال و وام گرفتن می‌شود. بر اساس گزارش حقوق مالکیت: «دسترسی به وام بانکی بدون نیاز به وثیقه یکی از نشانه‌های توسعه‌یافتگی نهادهای مالی در یک کشور است».

ضلع دیگر حقوق مالکیت که به‌طور روزافزونی به اهمیت آن اضافه می‌شود، حقوق مالکیت فکری است. امروزه که اقتصادها وابستگی بیشتری به اطلاعات و سایر فناوری‌های جدید پیدا می‌کنند، مالکیت فکری عامل مهمتری از رشد و شکوفایی اقتصادی شده است. گزارش حقوق مالکیت به هر دو نوع حمایت قانونی و واقعی از مالکیت فکری و نیز قدرتمندی قانون حق اختراع و میزان حمایت در برابر سرقت حق چاپ و تکثیر توجه دارد.

حقوق بهتر مالکیت همچنین به اهداف غیراقتصادی از قبیل حمایت از محیط زیست نیز کمک می‌کند. نظام‌های حقوق مالکیت ضعیف یک نوع مانع غیرترعرفه‌ای هستند که جلوی انتقال فناوری‌های مساعد و مناسب با محیط زیست را به کشور می‌گیرند.

در آمارهای مؤسسات سنجش حقوق مالکیت از دو حیث فیزیکی و فکری، ایران وضعیت مناسبی ندارد. ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت در مقایسه با امتیازاتی که در برخی دیگر از شاخص‌های جهانی مثل شاخص توسعه انسانی (HDI)، یا شاخص درآمد سرانه دارد ضعیف‌تر است. برای مثال امتیازی که گزارش کنونی حقوق مالکیت برای ایران محاسبه کرده است رتبه ایران را ۱۰۷ بین ۱۳۰ کشور جهان قرار می‌دهد. در آخرین شاخص که برای سال ۲۰۱۲ تهیه شده است تعداد کشورها به ۱۳۰ رسیده است که ۹۷ درصد تولید جهانی را تشکیل می‌دهند.

امتیاز ایران در سال ۲۰۱۲ در مقایسه با سال قبل که ۴/۲ بوده است (در مقیاس صفر تا ده که ده بیشترین مقدار امتیاز است) با ۰/۱ افزایش به ۴/۳ رسیده است. این افزایش ۰/۱ ناشی از بهبود امتیاز حقوق مالکیت فیزیکی بوده است.

ایران با چنین امتیازی در بین ۲۰ درصد پایینی کشورهای جهان جای می‌گیرد. امتیاز بیشینه (شماره ۱) متعلق به فنلاند با ۸/۶ و امتیاز کمینه (کشور ۱۳۰) به یمن با ۳ تعلق دارد.

رتبه‌ها اگرچه شاید خیلی دقیق نباشند، با وجود این، ارزیابی‌ای کلی از میزان تعهدات ملی به

نظام‌های حقوق مالکیت قوی‌تر به دست می‌دهند. بهترین عملکردها متعلق به کشورهای اسکانندیناوی است که مقرراتگذاری سبک‌تر و کارآتر داشته و فاسد نیستند. این کشورها حمایت‌پذیری بیشتر از مالکیت نسبت به حمایت از آزادی فردی دارند. ده کشور برتر عبارتند از: فنلاند، سوئد، نروژ، سنگاپور، سوئیس، دانمارک، لوکزامبورگ، نیوزلند، هلند و کانادا. تعجبی ندارد که همه این کشورها اقتصادهایی مولد و پررونق داشته باشند.

در انتهای جدول نیز کشورهای اوکراین، نیجریه، ساحل عاج، زیمبابوه، بنگلادش، آنگولا، برونئی، ونزوئلا، لیبی و یمن جای دارند. این کشورها با چالش‌های زیادی مثل نظام‌های دیکتاتوری، درگیری داخلی و جنگ خارجی روبرو هستند.

همانطور که اشاره شد شاخص کلی حقوق مالکیت از سه حوزه اصلی محیط حقوقی و سیاسی، حقوق مالکیت فیزیکی و حقوق مالکیت معنوی تشکیل شده است. در این گزارش چنین ادعا شده است که دلیل بدتر شدن وضعیت ایران و افت ۰/۱ در فاصله ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ به ثبات سیاسی مربوط است. به طور کلی بر مبنای این گزارش، ایران بدترین عملکرد را در حوزه‌های ثبات سیاسی و حمایت از حقوق اختراع و چاپ و تکثیر داراست.

محیط حقوقی و سیاسی ضعیف‌ترین عنصر بوده و امتیاز ثبات سیاسی آن ۱/۹ است. حاکمیت قانون و استقلال قضایی نسبت به سال گذشته تغییری نداشته، در حالی که کنترل فساد اندکی کاهش یافته است.

حقوق مالکیت فیزیکی با امتیاز ۵/۵ قوی‌ترین جزء شاخص برای ایران است که نسبت به سال گذشته ۰/۱ افزایش یافته است. دو متغیر حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی و ثبت اموال و دارایی‌ها با امتیازات ۶/۳ و ۷/۷ بیشترین امتیاز را کسب کرده‌اند.

نظرات اهل فن درباره محیط حقوق فکری ایران نسبت به سال گذشته تغییری نکرده است. این جزء با امتیاز ۳/۸ در حمایت از مالکیت فکری، نسبت به سال گذشته ۰/۱ کاهش یافته است. همچنین ایران یکی از بدترین امتیازات یعنی امتیاز صفر را بر حسب حقوق مالکیت فکری و سرقت ادبی و حق نشر دارد. اطلاعات در مورد حق انحصاری چاپ و تکثیر نیز در دسترس نیست.

این گزارش سعی دارد به کشورهایی که نتوانسته‌اند از قابلیت‌ها و امکانات خویش بهره کافی را ببرند و در زیر مرز امکانات تولید قرار دارند با تأکید بر وجود قوانین مالکیت مناسب کمک کند تا پیشرفت کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهد کشورهای در حال توسعه‌ای که حمایت قوی‌تری از حقوق مالکیت می‌کنند رشد اقتصادی بیشتری دارند که آثار مثبت حقوق مالکیت را بر این اقتصادها نشان می‌دهد.

پیام هرناوندو دستو^۱

رسانه‌های غربی، انقلاب‌هایی را که در سراسر خاورمیانه و شمال آفریقا جریان یافته است به‌عنوان شورش جوانان توصیف کرده‌اند که فیس‌بوک، توئیتر و یوتیوب به آتش‌افروزی آن دامن زدند. آنها اعتبار و ارزش کافی به نیروی وحدت‌بخشی که موجب برانگیختن آنچه که به «بهار عربی» معروف شده است، نداده‌اند؛ یک طبقه از کارآفرینان نوپدیدی که حالا دیگر زیر بار محرومیت از حقوق مالکیت و کسب‌وکار خود نخواهد رفت.

براساس پژوهشی که مؤسسه آزادی و دموکراسی^۲ انجام داده است، اقتصاد بازار چندین دهه است که در این منطقه، البته در سایه قانون درحال رشد بوده است؛ نزدیک به ۱۸۰ میلیون نفر داخل و پیرامون این بازارهای خارج از قانون^۳ کار می‌کنند. اکنون این اکثریت محروم شده صدای خود را به آسمان بالا برده‌اند که به اعتقاد من یک انقلاب اقتصادی عربی است؛ انقلابی که آن دسته از ما که متعهد به آزاد کردن فقرا با اعطای حقوق مالکیت به آنها هستیم، باید کمک کنیم موفق شود.

کارل مارکس مدت‌ها پیش هشدار داد زمانی که طبقه محروم اجتماعی فاقد قدرت که درد مشترک دارد متحد شود، می‌تواند انقلابی به راه اندازد. به‌ویژه هنگامی که یک شهید مظهر آن درد و رنج باشد. انقلاب اقتصادی عربی، شهید خود را در محمد بوعزیزی، جوان ۲۶ ساله میوه‌فروش تونس یافت که پس از اینکه پلیس اموال او را در دسامبر ۲۰۱۰ در سیدی بوزید مصادره کرد، خودش را به آتش کشید. سال گذشته، من تیمی از پژوهشگران مؤسسه آزادی و دموکراسی را برای یافتن اطلاعات بیشتری در مورد این جوان که خودکشی او به معنای واقعی کلمه جرقه‌های یک انقلاب را شعله‌ور ساخت، رهبری کردم. ما با دست‌فروشان همکار او، اعضای خانواده‌اش و فعالان محلی و کارآفرینان خارج از قانون در سیدی بوزید و جاهای دیگر تونس صحبت کردیم.

یافته‌هایمان را در جای دیگر گزارش کرده‌ام.^۴ در اینجا می‌خواهم تأکید کنم چرا برای افرادی مانند ما که بر این باورند حقوق مالکیت برای توسعه اقتصادی ضروری است، بوعزیزی این قدر مهم است.

یک ساعت قبل از اینکه او فنک خود را روشن کند، یک پلیس با حمایت دو مأمور شهرداری، دو جعبه گلابی (۱۵ دلار)، یک جعبه موز (۹ دلار)، سه جعبه سیب (۲۲ دلار) و یک ترازوی دیجیتالی دست دوم (۱۷۹ دلار) او را مصادره کرده بود. درحالی که از دست دادن مجموعاً ۲۲۵ دلار، شاید

۱. بنیانگذار مطالعات حقوق مالکیت و نویسنده کتاب‌های «راهی دیگر» و «راز سرمایه».

2. Institute of Liberty and Democracy (ILD)

3. Extralegal Markets

www.internationalpropertyrightsindex.org

۴. وبسایت IPRI را ببینید:

برای توجیه خودکشی به نظر کافی نرسد، دلالت‌ها برای یک کارآفرین فقیر خارج از قانون مانند بوعیزی را در نظر بگیرید: او بدون این اموال و کالاها، قادر به سیر کردن خانواده خود یا ورشکسته نشدن نبود چون او نمی‌توانست به طلبکاران غیررسمی که از آنها برای خرید میوه‌ها قرض گرفته بود، پولی پرداخت کند. بدون آن ترازو، او دیگر به بازار استاندارد شده دسترسی نداشت و نمی‌توانست به مشتریان پاسخگو باشد و هنگامی که پلیس بساط و گاری او را جمع کرد، او حق مالکیت غیررسمی خود را از دست داد.

پلیس نه تنها کسب‌وکار او را از بین برده بود، بلکه آن آینده‌ای را که بوعیزی از زمان شروع به کار در بازار شهر در سن ۱۲ سالگی در مورد آن رویاپردازی کرده بود، مصادره کردند: آینده‌ای که به شکل توانایی یافتن به گرفتن سند برای خانه پدری‌اش تبلور می‌یافت که با استفاده از آن می‌توانست اقدام به خرید وانت‌بار و گسترش کسب‌وکار خود کند. میلیون‌ها کارآفرین عرب خارج از قانون دیگر که با مبارزه بوعیزی برای داشتن حق مالکیت و انجام کسب‌وکار بدون مجادله با مقامات فاسد همدل بودند، به خیابان‌ها ریختند. یک جوان دانش‌آموخته رشته فناوری اطلاعات که در بازار تونس به کاسبی مشغول بود به من گفت: «ما همگی محمد بوعیزی هستیم». در واقع، گروه پژوهشی من دریافت که در ۵۳ روز نخست پس از کشته شدن بوعیزی، حداقل ۳۵ کارآفرین فقیر عرب که دارایی‌هایشان مصادره شده بود نیز در هر جای منطقه از الجزایر، مصر، مراکش تا سوریه، خود را به آتش کشیدند.

بهار عربی ریشه‌های اقتصادی دارد و عمدتاً درباره نبود مالکیت قانونی و حقوق کسب‌وکار است. خارج از قانون بودن در اقتصادهای عربی گسترده است. تحقیقات ما در تونس نشان داد ۹۲ درصد جمعیت، املاک و مستغلات خود را خارج از قانون نگه می‌دارند - یعنی بدون حقوق مالکیت رسمی - در حالی که ۹۹ درصد از کارآفرینان، خارج از قانون فعالیت می‌کنند. مؤسسه آزادی و دموکراسی دریافت که ۸۲ درصد کارآفرینان و ۹۰ درصد مالکیت‌ها در لیبی غیرقانونی بودند که با پژوهش‌های پیشین ما در مصر سازگار است (۹۰ درصد از املاک و مستغلات و ۸۵ درصد از کسب‌وکارها خارج از قانون بودند) و با توجه به موانع برای کسب‌وکار و مالکیت قانونی، این امر جای تعجب ندارد: مؤسسه آزادی و دموکراسی نشان داد که برای مصری‌ها گرفتن مجوز ساخت در یک قطعه زمین بیابانی خالی بیش از ۱۰ سال و ثبت یک نانوایی ۱/۵ سال زمان می‌برد.

نتیجه این امر، میزان حیرت‌انگیزی از سرمایه‌های مرده است که در اقتصادهای خارج از قانون منطقه بلااستفاده مانده‌اند. مؤسسه آزادی و دموکراسی برآورد کرد که ارزش اموال و دارایی‌های کسب‌وکار تنها در مصر ۳۴۷ میلیارد دلار بوده که ۶ برابر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از زمان ناپلئون در سال ۱۸۰۱ است. بدون حقوق مالکیت، اغلب کارآفرینان عرب توانش جذب

سرمایه‌گذاری‌های جدید، افزایش سرمایه، محدود کردن مسئولیت شخصی یا خانوادگی و تمامی ابزارهای قانونی دیگری که را کارآفرینان در غرب از آن منتفع می‌شوند، ندارند. اگر تاریخ انقلاب صنعتی غرب بخواهد راهنمای عمل باشد، شهدای بهار عربی نخستین نشانه‌های طوفانِ درحال وقوع هستند. فعالان محلی که رهبری جنبش را به دست گرفته‌اند و دولت‌های غربی که هرگز نفهمیدند آن درحال اتفاق افتادن است، نادیده گرفتن این کارآفرینان عرب خطر بزرگی است.

هرناندو دسوتو

رئیس مؤسسه آزادی و دمکراسی

لیما، پرو

گزارش مدیر اجرایی اتحادیه حقوق مالکیت

«آزادی و حقوق مالکیت جدا نشدنی هستند. نمی‌توانیم یکی را بدون دیگری داشته باشیم».

جورج واشنگتن

توماس هابز در سال ۱۶۵۱ نشان داد که حقوق مالکیت مطمئن بلیت خروج بشر از وضعیت بدوی طبیعی و ورود به بازار است. از آن زمان، اقتصاددانان دریافته‌اند که حمایت قوی از حقوق مالکیت پیش‌نیاز سرمایه‌داری و آزادی اقتصادی است. اتحادیه حقوق مالکیت^۱ خود را متعهد به دفاع از مالکیت فیزیکی و فکری می‌داند که دو ستون شکوفایی و رونق هستند.

این مأموریت بدون معیارها و سنجه‌هایی که قدرت نسبی حقوق مالکیت را در میان ملل نشان دهند ممکن نخواهد بود. شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت^۲ که اکنون در ویراست ششم است، این معیارها را فراهم می‌کند. این شاخص می‌پذیرد که تمام انواع مالکیت باید امنیت داشته باشد. حقوق مالکیت فکری به نوآوران اجازه می‌دهد تا منافع شخصی حاصل از همکاری و کمک به جامعه را تحقق بخشند و از این طریق اطمینان می‌دهد که نوآوری یک تلاش ارزشمند است. به همین ترتیب، حقوق مالکیت فیزیکی برای فرد توانایی بهره‌برداری از کار، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری‌هایش را فراهم می‌کند.

در شرایطی که اقتصاد جهانی با بحران مالی دست‌وپنجه نرم می‌کند به‌ویژه مهم است به رهبران جهان یادآوری کنیم که تضعیف حقوق مالکیت در پایان امر بهبود و رونق اقتصادی را از بین خواهند برد. امیدوارم، این شاخص با تأکید بر نقش حیاتی حقوق مالکیت در شکوفایی اقتصاد،

1. Property Rights Alliance

2. International Property Rights Index

مورد استفاده سیاستگذاران قرار گیرد.

مایلم از طرف اتحادیه حقوق مالکیت، از تمام کسانی که در توسعه شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت ۲۰۱۲ همکاری کردند، تشکر کنم. به‌ویژه گوراو تیواری^۱، همکار هرناندو دسوتو در سال ۲۰۱۱ و نویسنده شاخص امسال، مستحق قدردانی ویژه است.

در نهایت، مایلم سپاس خود را به هرناندو دسوتو ابراز دارم که تلاش‌های خستگی‌ناپذیرش از بابت حقوق مالکیت، الهام‌بخش پژوهانه‌ای با نامگذاری متعلق به وی بوده است. بورس پژوهشی او پایه و اساس انتشار این گزارش را فراهم آورد.

کلسی زاهورک

مدیر اجرایی اتحادیه حقوق مالکیت

گزارش رئیس مرکز جامعه مدنی در دهلی نو

در ششمین سال انتشار شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت، فرصت مناسبی برای شناسایی حوزه‌های چالشی برای طرفداران حقوق مالکیت فراهم شده است. می‌خواهم مشکل خاص گذار از یک نوع مالکیت اموال یا ساختار استفاده به نوع دیگر را مشخص کنم. این گذار می‌تواند موقتی یا دائم باشد، می‌تواند در مورد تمام یا بخشی از اموال باشد. شناسایی و درک فرآیندها و مدیریت چنین گذارهایی نیاز به تمرکز فوری دارد. بهار عربی، یکی از نمونه‌های اخیر است که از مشکل گذار استفاده از اموال ناشی می‌شود.

تراژدی مشاعات یا تراژدی جمعی؟

در ابتدا روشن ساختن طبقه‌بندی انواع مختلف ساختارهای مالکیت اموال ضروری است. من دریافتم که طبقه‌بندی دوتایی کنونی مالکیت به‌عنوان خصوصی یا «مشاعات»، به نسبت رضایت‌بخش نیست. یک دسته‌بندی سه‌تایی واضح‌تر بوده و به‌ویژه در بحث مسائل گذار مفیدتر است: مالکیت فردی، مالکیت اجتماع^۲ و مالکیت جمعی^۳. ماهیت مالکیت فردی یا خانوادگی به روشنی قابل درک است. تفاوت بین مالکیت اجتماع و جمعی این است که در اولی، اجتماع خاص و محلی (در سطح کوچک‌تر از کشور یا منطقه) وجود دارد که مسئول و متصدی منبع است، درحالی که جمعی به معنی این است که اموال متعلق به همه مردم یک منطقه یا کشور یا حتی همه مردم زمین است.

1. Gaurav Tiwari
2. Community
3. Collective

مالکیت جمعی آن نوعی از مالکیت تعریف می‌شود که توسط دولت مدیریت یا کنترل شده یا متعلق به دولت است. مالکیت نامشخص «مشاعات» در طبقه‌بندی بالا بین مالکیت اجتماع و جمعی قرار دارد و در نتیجه برای تعیین ماهیت دقیق حقوق مالکیت به مشخصات بیشتری نیاز دارد که آن را غیرقابل قبول می‌سازد.

در این طبقه‌بندی سه‌گانه، ساختار مالکیت بدون ابهام است، فردی یا خانوادگی؛ یک اجتماع مشخص، کل جامعه یا دولت. با این حال مرزهای پیرامون الگوی کاربرد منابع می‌تواند در عمل مخلوط شود. آپارتمان‌های شخصی در یک مجتمع مسکونی با هنجارهای گسترده و سختگیرانه که مالکان داوطلبانه با آنها موافقت کرده‌اند، ممکن است در عمل بیشتر شبیه به مالکیت اجتماع باشد. منابع متعلق به اجتماع که «دسترسی آزاد» است، رنگ مالکیت جمعی به خود می‌گیرد.

زمین نمونه‌ای از تکامل تدریجی مالکیت جمعی به مالکیت اجتماع و در نهایت به مالکیت فردی است. با این حال، در مورد جنگل، شیلات و آب، تغییر و انتقال مالکیت در جهت عکس بوده است، به‌طور کلی از مالکیت مشترک به جمعی. ملی‌سازی تقریباً فراگیر این منابع منجر به تراژدی جمعی شده است.

شکل تغییر ساختار مالکیت منبع ساختار مالکیت

منبع	جمعی	مشترک	فردی
زمین		→	→
جنگل	←		
آب	←		
شیلات	←		

عبارت معروف گارت هاردین^۱ درست‌تر خواهد بود اگر آن را از «تراژدی منابع مشترک»^۲ به «تراژدی جمعی»^۳ بازنویسی کنیم. در واقع تراژدی مالکیت جمعی، وضعیتی است که در آن منابع به همه تعلق دارد و ساختار پاسخگویی و محاسبه هزینه - فایده با شکست مواجه می‌شود. تحت

1. Garret Hardin
2. The Tragedy of the Commons
3. The Tragedy of the Collective

مالکیت جمعی، منافع مالکان یا مدیران و مردم در یک راستا قرار ندارد. از سوی دیگر، رشد و نمو «مشاعات» به عنوان مالکیت مشترک در گذشته وجود داشته و امروزه نیز وجود دارد. درست‌تر این است که تراژدی «جمعی» و نه «مشاعات» گفته شود.

چالش گذار: کارآفرینان خیابانی و قبایل در هند

من دو نمونه خاص از چالش گذار از مالکیت جمعی به مالکیت اجتماع یا فردی را بحث می‌کنم که بر زندگی و معیشت میلیون‌ها نفر از مردم سراسر جهان اثرگذار است. اول، اختصاص حقوق مالکیت به دست‌فروشان خیابانی در مناطق شهری و دوم، اجازه مدیریت اجتماعی جنگل‌ها به جوامع ساکن در جنگل مانند قبایل است.

دست‌فروشان خیابانی یا به بیان کلی‌تر کارآفرینان خیابانی در کنار جاده‌ها، در بیرون محوطه‌های عمومی مانند ایستگاه‌های مترو، ایستگاه‌های اتوبوس، سینماها و محیط‌های دانشگاهی جمع می‌شوند و انواع کالاها و خدمات به رهگذران عرضه می‌کنند. آنها به شکل «بازارهای طبیعی» گرد هم می‌آیند و تلاش برای انتقال آنها به سایر مکان‌های «مناسب» همواره با شکست مواجه شده است. چگونه می‌توانیم برای این فروشندگان در فضاهای عمومی یا جمعی حتی به طور موقت، وضعیت قانونی^۱ ایجاد کنیم؟ چگونه می‌توانیم انتقال استفاده از اموال جمعی و نه انتقال مالکیت به استفاده‌کنندگان شخصی را مدیریت کنیم؟

گوراو تیواری، همکار فعلی هرماندو دسوتو، یکی از نخستین کارآموزان در مرکز جامعه مدنی در دهلی نو بود که به مطالعه این دست‌فروشان پرداخت، گردآوری این اطلاعات با عنوان کتاب قانون، آزادی و معیشت: امرار معاش در خیابان منتشر شده است. ما دریافتیم که فروشندگان به‌طور میانگین ماهانه حدود ۲۰۰ روپیه (۴ دلار) رشوه به پلیس و مأموران شهرداری در دهلی پرداخت می‌کنند. اغلب برآوردها نشان می‌دهد که ۶۰۰ هزار دست‌فروش در دهلی وجود دارد که در کل مبلغ ۱۲۰ میلیون روپیه (۲/۴ میلیون دلار) در ماه رشوه می‌پردازند. بهای به‌نسبت سنگین برای غیررسمی بودن! با تعجب می‌بینیم که دست‌فروشان رشوه‌ها را به آن اندازه زیاد تصور نمی‌کنند، و آن را به‌عنوان اجاره استفاده از فضای عمومی در نظر می‌گیرند. مشکل اصلی این بود که حتی پس از پرداخت رشوه، آنها هیچ جایگاه قانونی نداشتند و در نتیجه همیشه در معرض آزار و حمله مأموران دولتی قرار داشتند؛ نوعی آزار و توهین که منجر به خودسوزی محمد بوغیزی تونسوی و بهار عربی شد.

با توجه به مقدار رشوه‌های پرداختی، رغبت اندکی از جانب دولت برای رسیدگی به این مشکل

وجود دارد. برخی تلاش‌ها به رهبری سازمان‌های غیردولتی مختلف و کارزار آزادی معیشت جیویکا^۱ وجود دارد، اما هنوز چالش یافتن راه‌حلی روشن، سازگار و قابل اجرا باقی است. اگر بتوانیم گذار موقت مالکیت جمعی را به حقوق مصرف‌کننده فردی یا اجتماعی به‌طور کارآمد مدیریت کنیم، زندگی میلیون‌ها نفر در مناطق شهری جهان، از لیما تا لاگوس و لاکنو و شاید لس‌آنجلس بهبود می‌یابد.

در جنگل‌های سراسر جهان، جوامع ساکن جنگل یا قبایل، با مشکل مشابهی روبرو هستند. در اصول نظری و در نمونه‌های بسیاری از الینور استروم، مالکیت جمعی جنگل‌ها به‌عنوان جنگلداری اجتماع که همزمان به دو مشکل مدیریت سالم زیست‌محیطی و همچنین امرار معاش بهتر برای قبایل می‌پردازد، بهتر مدیریت می‌شود. با این حال ما هنوز فرآیند گذار شفاف و مورد توافق همه از مدیریت یا مالکیت جمعی به مالکیت مشترک نداریم. برخلاف مورد فروشندگان خیابانی در مناطق شهری، گذار جنگل باید کم‌وبیش دائمی باشد. انگیزه‌های جوامع قبیله‌ای در مورد انتقال دائمی به‌صورت بهتری در یک راستا قرار دارد. با این حال هنگامی که حقوق مالکیت به قبایل واگذار می‌شود، بیم مدیریت نامناسب و ناتوانی مقابله با آن، با گذار دائم بیشتر مشخص می‌شود. چه نوع ترتیبات قراردادی، تداوم حقوق مالکیت قبیله‌ای را با ترس عمومی دائمی از سوء مدیریت متوازن می‌کند؟

تجربه سیاست بامبو در هند یکی دیگر از جنبه‌های مشکل گذار فضایی^۲ را افزایش می‌دهد. در قانون «جنگل‌های هند»، بامبو به‌عنوان درختی بسیار شبیه الوار چوب طبقه‌بندی شده است که بیش از حد تحت کنترل مستقیم وزارت امور جنگلداری بود. دولت به تازگی پس از تحرکات و مبارزات فراوان، «نظیر اینکه بامبو درخت نیست»، توافق کرد که بامبو علف است.^۳ بامبو اکنون یک «محصول جنگلی جزء» است که برای استفاده، در دسترس جوامع محلی قرار می‌گیرد. درحال حاضر چالش موجود این است که بامبو در اختیار قبایل قرار گیرد درحالی که وزارت امور جنگلداری بقیه جنگل را کنترل کند. اگر دسترسی به بامبو در اختیار و صلاح‌دید دولت باقی بماند، در زندگی قبایل چندان تغییری ایجاد نخواهد شد. اگر قبایل مالکیت داشته باشند، مالکیت چیزهایی بیش از بامبو و در نتیجه دسترسی آزاد را مطالبه می‌کنند، بنابراین چگونگی محافظت بخش‌های باقیمانده جنگل توسط وزارت امور جنگلداری، به موضوعی چالشی تبدیل خواهد شد.

تلاش‌های گارت هاردین، الینور استروم، هرناندو دسوتو و دیگران موجب درک عمیق‌تر ما از مسائل پیرامون حقوق مالکیت شده است و شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت وسیله‌ای برای سنجش

1. Livelihood Freedom Campaign, www.jeevika.org

2. Spatial Transition

3. Bamboo is NOT a Tree! Bamboo is now a 'Minor Forest Produce

و مقایسه آنها ارائه کرده است. این چالش اکنون بیان مفصل گذار مالکیت جمعی به مالکیت مشترک یا فردی، به طور موقت یا دائم، به صورت کامل یا جزئی است. امید است بهترین افکار و نظرات این چالش گذار را پیگیری کنند؛ زندگی و معیشت میلیون‌ها نفر مطرح است.

پارت جی شاه

رئیس مرکز جامعه مدنی، دهلی نو، هند

درباره برنامه پژوهش هرناندو دسوتو و همکاران تهیه این گزارش

شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت محصول تلاش‌های اتحادیه حقوق مالکیت در واشنگتن است. اتحادیه حقوق مالکیت به حمایت از حقوق مالکیت (فیزیکی و فکری) در ایالات متحده و در سراسر جهان اختصاص یافته است. اتحادیه حقوق مالکیت وابسته به سازمان حمایت از مالیات‌دهندگان^۱ است. با وجود دسترسی فزاینده به اطلاعات و تحقیقات بین‌المللی در مورد حقوق مالکیت، شاخص‌ها و مطالعات موجود به طور سنتی بر هر دو جنبه فیزیکی یا فکری حقوق مالکیت تمرکز دارند. علاوه بر این، اغلب شاخص‌های جهانی به جای بحث متمرکز راجع به حقوق مالکیت به موضوعات گسترده‌تری اختصاص می‌یابند. با این حال، استثناهای مورد ملاحظه عبارتند از شاخص آزادی اقتصادی بنیاد هریتیج یا وال استریت ژورنال و آزادی اقتصادی جهانی مؤسسه فریزر که در بستر گردآوری یک تصویر لحظه‌ای بزرگ‌تر از هر کشور به حقوق مالکیت می‌پردازند. برای غلبه بر نبود سنج با تعریف گسترده‌تر از حقوق مالکیت، اتحادیه حقوق مالکیت در سال ۲۰۰۶ برنامه پژوهشی هرناندو دسوتو را معرفی کرده است. پژوهانه سالیانه ارائه شده، گسترش داده‌های پیوسته و بهبود مفهومی را برای انتشار سالیانه شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت فراهم می‌کند که در ویراست ششم ارائه شده است.

گورا و تیواری

گورا و تیواری در ماه می ۲۰۱۲ درجه کارشناسی ارشد حقوق و دیپلماسی را در دانشکده حقوق و دیپلماسی فلچر دانشگاه تافتس^۲ به اتمام رساند. به عنوان بخشی از برنامه پژوهشی، او به پرو سفر کرده بود تا با پژوهشگران در مؤسسه آزادی و دمکراسی در لیما کار کند. گورا از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ همکار پژوهشی اقتصاد بین‌الملل در شورای روابط خارجی در نیویورک بود و به عنوان رهبر

1. Americans for Tax Reform

2. Tufts

جدید کارنگی^۱ برای ترویج اخلاق در امور بین‌الملل انتخاب شد.

اخیراً، گوراو مدتی را در نایروبی برای کمک به همکاران خود در مورد چالش‌های حقوقی زمین در سنرجی^۲ گذراند که مربوط به راه‌اندازی ساخت تخلیه فاضلاب پایدار^۳ در محله‌های فقیرنشین شهری نایروبی بوده است. گوراو که متولد و بزرگ شده دهلی نو بود، یک همکار پژوهشی در مؤسسه آمریکایی پژوهش‌های اقتصادی بوده و همچنین به‌عنوان دستیار در تیم ریسک حکومتی شعبه اصلی بانک استیت استریت در بوستون کار کرده است. تجارب کاری قبلی گوراو در مرکز جامعه مدنی در دهلی نو بر اندازه‌گیری هزینه انجام کسب‌وکار برای شرکت‌های کوچک و متوسط در کشورهای درحال توسعه متمرکز بود؛ پروژه‌هایی که الهام‌بخش او برای یادگیری در مورد کار پیش‌تازانه هرماندو دسوتو بود.

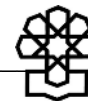
پارت جی شاه^۴

پارت جی شاه بنیانگذار و رئیس مرکز جامعه مدنی، مرکز تحقیقاتی مستقل غیرانتفاعی در دهلی نو است. مرکز جامعه مدنی در چارچوب حاکمیت قانون، اصل «سابسیدیاریتی»^۵، تعامل اجتماعی و بازارهای رقابتی، راه‌حل‌های سیاست عمومی ارائه می‌دهد. این مرکز درحال حاضر بر اصلاحات آموزشی از طریق «کمپین انتخاب مدرسه‌ای: منابع مالی را به دانش‌آموزان و نه مدارس بدهید!»^۶ و مقررات‌زدایی امرار معاش از طریق مبارزه قانون، آزادی و امرار معاش و جشنواره مستند جیویکا متمرکز شده است. از طریق سمینارهای جامعه و سیاست عمومی و دوره کارآموزی واقعیت پژوهش^۷، دانشجویان کالج، سیاست عمومی را درک کرده و تبدیل به شهروندان فعال‌تری می‌شوند. پارت قبل از بازگشت به هند برای راه‌اندازی مرکز جامعه مدنی، در دانشگاه میشیگان اقتصاد تدریس می‌کرد. او در زمینه اقتصاد توسعه، اقتصاد رفاه، نظریه چرخه تجاری، بانکداری آزاد یا بدون مداخله دولت و نظام‌های پولی مقالات علمی منتشر کرده است. او اخلاق بازارها، فریدمن در هند، مشخصات شجاعت: دگراندیشی در سوسیالیسم هند، آیا شرکت‌ها مسئولیت اجتماعی دارند؟ را منتشر کرده است و قانون، آزادی و امرار معاش، خواننده Terracotta و دستور کاری برای

1. Carnegie New Leader
2. Sanergy
3. Sustainable Sanitation
4. Parth J. Shah

۵. Subsidiarity، به‌معنای بازگرداندن قدرت و صلاحیت‌ها به پایین‌ترین سطح و نهاد حکومتی است. به‌عبارت دیگر یک خدمت دولتی باید توسط پایین‌ترین و کم‌قدرت‌ترین محلی که می‌تواند به شایستگی آن خدمت را فراهم کند ارائه شود.

6. School Choice Campaign: Fund Students, Not Schools!
7. Researching Reality Internship

تغییر^۱ را به‌طور مشترک منتشر کرده است. او به‌طور مرتب در روزنامه‌ها و مجلات مطلب می‌نویسد. همچنین جوان‌ترین عضو هندی جامعه مونت پلرین، انجمن برتر بین‌المللی لیبرال‌های کلاسیک است.

معرفی شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت سال ۲۰۱۲

این گزارش ویراست ششم شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت را ارائه می‌کند.

شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت یک گزارش سالیانه است که کشورها را برحسب حمایت آنها از حقوق مالکیت فیزیکی و فکری مقایسه می‌کند. مانند ویراست‌های پیشین شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت، گزارش ۲۰۱۲ به‌دنبال بررسی آثار محیط سیاسی و حقوقی قوی یک کشور است و اینکه رسمیت یافتن و اجرای حقوق مالکیت فیزیکی و فکری چه تأثیری بر توسعه اقتصادی یک کشور دارد. گزارش امسال با استفاده از این سه متغیر به‌عنوان اجزای اصلی، وضعیت ۱۳۰ کشور را مقایسه کرده و بر این اساس آنها را رتبه‌بندی می‌کند.

به‌دلیل گسترش برخی از منابع داده‌های اصلی، شاخص امسال کشور یمن را به فهرست خود افزوده است. به خوانندگان یادآوری می‌شود که برخی تغییرات در جایگاه نسبی کشورها می‌تواند بیانگر تغییرات در اندازه نمونه کشورها باشد به‌جای اینکه تغییرات محتوایی در رژیم حقوق مالکیت یک کشور را نشان دهد. برای اینکه امکان ارزیابی تغییرات در عملکرد کشورها فراهم شود، نویسنده جدول‌های جدیدی را ارائه می‌کند که تغییرات در امتیازات مطلق برای شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت و اجزای آن را نشان می‌دهد.

از هنگام آغاز انتشار گزارش در سال ۲۰۰۷، نویسندگان بر شناسایی منابع داده‌ها متمرکز شده‌اند که به بهترین نحو نقاط قوت رژیم مالکیت هر ملت را نشان می‌دهد؛ در عین حال که ضرورت سازگاری شاخص را در نظر دارد. شاخص ۲۰۱۲ از همان اجزا و منابع داده‌های شاخص ۲۰۱۱ استفاده می‌کند و با استفاده از جدول وزن‌دهی یکسان، سازگاری با ویراست‌های پیشین را حفظ می‌کند. علاوه بر این، تحلیل گسترده‌ای از داده‌های پیشین انجام شده است تا هر مسئله‌ای که می‌تواند مانع مقایسه امتیازات در بین سال‌ها شود، شناسایی و مشخص شود.

برای مقایسه بهتر امتیازات شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت کشورها در طول زمان، مشخصات کشورها گنجانده شده است تا پیشرفت تاریخی امتیازات شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت و اجزای آن را ارائه کند و هرگونه پیشرفت یا پسرفت مشخص شده و نقاط قوت یا ضعف

در حقوق مالکیت کشورها را نشان دهد.

به دنبال شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت ۲۰۱۱، جزء برابری جنسیتی شاخص ۲۰۱۲ تنها بر کشورهای غیر از اعضای سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی (OECD) متمرکز شده است. با این حال، نویسندگان معتقد است که درک تأثیر حقوق زمین بر توسعه اقتصادی و برابری جنسیتی مهم است. بنابراین، تمرکز این جزء بر کشورهای مذکور مناسب و مقتضی است.

شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت ۲۰۱۲ بر اساس ویراست‌های پیشین طراحی شده است تا سنجه جامع‌تری از حقوق مالکیت ارائه کند. با وجود بهبود قابل توجه در طول سال‌ها، همچنان محدودیت دسترسی به داده‌ها و چالش‌های جمع‌آوری اطلاعات و تفسیر وجود دارد. ما مطمئن هستیم که ویراست‌های آینده این گزارش به آنها خواهد پرداخت و به تدریج بر این مسائل غلبه خواهد کرد.

حقوق مالکیت و توسعه اقتصادی

مقدمه

در طول دوازده ماه گذشته، جهان چشمگیرترین دگرگونی وقایع در زندگی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم عادی را در خاورمیانه به خود دیده است. این داستانی درباره کسب‌وکار اقتصادی است که به خاطر رعایت تشریفات زائد اداری و قانونی از بین رفته و تحت‌الشعاع فساد و کنترل دولتی قرار می‌گیرد. می‌توان آغاز چنین رویدادهایی را در ۱۷ دسامبر ۲۰۱۰ مشاهده کرد، زمانی که محمد بوعزیزی، دستفروش خیابانی در تونس، خودسوزی کرد. تلاش بوعزیزی برای خودکشی نشان‌دهنده نیروی سرکوبگری است که میلیون‌ها کارآفرین در اقتصادهای سایه‌ای در سراسر جهان با آن روبرو هستند. اقتصاد سایه تا حد زیادی غیرقانونی، خارج از حوزه نظام حقوقی عمل می‌کند. فساد و فقدان حقوق مالکیت، حرکت به سوی چارچوب اقتصاد رسمی را برای کارآفرینانی مثل بوعزیزی سخت‌تر می‌کند.

بنابراین، حوادث اخیر نشان‌دهنده تجدید حیات کار پیش‌تازانه هرئاندو دسوتو و ایده‌های اصلی او است که بر لزوم توانمندسازی قانونی فقرا برای دستیابی به موفقیت اقتصادی تأکید می‌کند. با توجه به تحقیقات اخیر هرئاندو دسوتو و تیم محققان او در مؤسسه آزادی و دموکراسی، بوعزیزی دریافته بود که تبدیل شدن به بخشی از اقتصاد رسمی، کار بسیار دشواری است. دسوتو درباره گرفتاری بوعزیزی در روزنامه انگلیسی تایمز مالی می‌نویسد:

«برای ایجاد یک کسب‌وکار قانونی او مجبور به تأسیس یک بنگاه کوچک با مالکیت فردی بود.

این امر نیاز به طی کردن ۵۵ مرحله اداری در ۱۴۲ روز و صرف هزینه ۳,۲۳۳ دلاری دارد (۱۲) برابر درآمد خالص ماهیانه بوعزیزی که هزینه‌های تعمیر و نگهداری و خروج را شامل نمی‌شود). حتی اگر او برای ایجاد یک شرکت با مالکیت فردی پول و زمان کافی می‌داشت، قانون به او اجازه جمع منابع از طریق آوردن شرکای جدید، محدود کردن مسئولیت برای حفظ دارایی‌های خانواده‌اش و در نهایت، انتشار سهام برای جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید را نمی‌دهد».

در اصل، داستان مبارزه بوعزیزی، دیدگاه اقتصاد خرد در مورد مشکل غیبت حقوق مالکیت در خاورمیانه است، اما تأثیر بهار عربی، پایه‌های اقتصاد کلان کشورهای مختلف در سراسر منطقه را نیز به لرزه درآورده است. به عبارت دیگر، آنچه در سطح بنگاهی یا فردی در کشورهای درحال توسعه (به اصطلاح پایین هرم) رخ می‌دهد، بر حساب تولید ناخالص داخلی اقتصاد ملی تأثیرگذار است. هنوز هم جای سؤال است که آیا بهار عربی، آزادی اقتصادی بیشتری را برای خاورمیانه و فراسوی آن به ارمغان خواهد آورد. اما یک چیز روشن است: حقوق مالکیت مطمئن برای آزادی اقتصادی و سیاسی امری اساسی است. نیاز به گفتن نیست که درحال حاضر پرسش‌های بسیاری توسط مردم سراسر جهان پرسیده می‌شود: یک دولت برای ترویج مشارکت اقتصادی بیشتر از طریق حقوق مالکیت مطمئن چه کاری می‌تواند انجام دهد؟ تأثیر فساد بر روح سرمایه‌گذاری چیست؟ برخی از این پرسش‌ها به روابط اساسی درونی بین آزادی اقتصادی، مخاطره‌پذیری و حقوق مالکیت مطمئن اشاره می‌کند.

ویراست امسال شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت، برای درک بهتر عوامل اساسی که بر شرایط اقتصاد خرد و کلان در اقتصاد یک کشور تأثیرگذار است، تلاش خواهد کرد. امید است این شاخص با رتبه‌بندی کشورها از لحاظ امنیت حقوق مالکیت فیزیکی و فکری، به‌عنوان شاخص رقابت‌پذیری و آزادی اقتصادی یک کشور به‌کار رود. در رویکرد ما نیز مانند هر مطالعه دیگری، محدودیت‌هایی وجود دارد. برای مثال محدودیت دسترسی به داده مانع از رتبه‌بندی تمام کشورها می‌شود، اما نویسندگان امیدوارند که این مطالعه به‌وضوح رابطه مثبت میان حقوق مالکیت و توسعه اقتصادی را نشان می‌دهد.

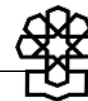
دسترسی به سرمایه، یک عامل حیاتی در مسیر هر کشور به سوی توسعه اقتصادی است. یافته‌های هرناندو دسوتو در کتاب‌های برجسته او، راه دیگر: انقلاب نامرئی در جهان سوم و راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد، این نکته را نشان می‌دهد نظام قانونی که خوب کار می‌کند که منافع حقوق مالکیت اعطا شده و اجرای قراردادهای و تعهدات خارج از قرارداد را به ارمغان می‌آورد، عاملی است که تفاوت میان اقتصادهای توسعه‌یافته و درحال توسعه را به بهترین وجه توضیح می‌دهد.

دسوتو همچنین به «هزینه قانونی بودن»^۱ اشاره می‌کند: کسانی که در اقتصاد پنهانی فعالیت می‌کنند به منظور اجتناب از ریسک جریمه شدن به خاطر فعالیت خارج از نظام قانونی، متحمل هزینه می‌شوند. چنین مسائلی مشکلات اصلی اقتصادی پیش روی جهان در حال توسعه است. از آنجا که بخش بزرگ‌تری از جمعیت جهان در کشورهای در حال توسعه زندگی و کار می‌کنند، اهمیت حقوق مالکیت مطمئن برای رشد اقتصادی بیشتر خواهد شد.

حقوق مالکیت خصوصی

مالکیت یک دارایی، عنصر اساسی حقوق مالکیت خصوصی است. این حق مالکیت اغلب در غرب اعطا می‌شود، اما این حق در جهان در حال توسعه حالت تشریفاتی دارد. محققان دانشگاهی و دست‌اندرکاران سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی، بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل متحد، تحقیقاتی ارائه کردند که حقوق مالکیت را به عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی مشخص می‌کند. هنگام مشاهده وضعیت حقوق مالکیت در زاغه‌نشین‌های شهری که در حال حاضر بسیاری از جمعیت جهان ساکن آنها هستند، این رابطه حتی مهم‌تر می‌شود. با توجه به گزارش مؤسسه جهانی مک‌کینزی، بیش از ۵/۷ میلیارد نفر در جهان در حال توسعه زندگی می‌کنند و سالانه ۷۰ میلیون نفر به ساکنان شهرها اضافه می‌شود. اغلب این جمعیت جدید در حلبی‌آبادهای شهرها ساکن خواهند شد. به عبارت دیگر، مالکان متصرف به سازندگان مسلط شهری در جهان تبدیل شده‌اند، البته، رشد اشتغال نیز در چنین «اقتصادهای زاغه‌نشینی» پیش می‌رود و دولت‌های ملی و سازمان‌های توسعه‌ای باید نقش حقوق مالکیت را در حمایت از رشد جمعیت پایین هرم بازبینی کنند. یکی از مقاله‌هایی که به تازگی توسط پروفیسور اریکا فیلد، اقتصاددان توسعه دانشگاه هاروارد، منتشر شده است نشان می‌دهد که تغییر در امنیت متصرفات، تأثیر قابل توجهی بر سرمایه‌گذاری مسکونی در مناطق فقیرنشین شهری دارد. فیلد در مطالعه خود درباره تغییر وضعیت مالکیت با توجه به برنامه سراسری صدور سند برای زمین در کشور پرو، نشان داد که بازسازی و بهسازی مسکن با بیش از دوسوم سطح پایه افزایش یافته است.

جامعه‌ای با عملکرد مناسب و مجموعه قوی از قوانین و نظام حقوقی می‌تواند رشد و تولید اقتصادی را بهبود بخشد. همچنین بدان معنی است که حاکمیت قانون و سایر نهادها در دیوانسالاری سیاسی و اقتصادی یک کشور نیاز به اصلاح دارد. کار دسوتو در مورد آزاد کردن سرمایه مرده در اقتصادهای فقیر نشان داده است که حقوق مالکیت می‌تواند با اجازه دادن به تشکیل سرمایه و کاهش هزینه‌های مبادلاتی به عنوان ابزاری برای ارتقای رشد به کار رود.

حقوق مالکیت فکری

در دنیای جهانی‌سازی شده، کشورها برای ترویج نوآوری و مدیریت دانش بر مجموعه‌ای از قوانین متکی هستند. این قوانین اساساً مجموعه‌ای از تفاهمنامه‌ها را طرح‌ریزی می‌کند تا برای حمایت از محصولات و خدماتی که آفریده ذهن انسان هستند، زمینه‌های مشترک فراهم کند. به عبارت دیگر، حقوق مالکیت فکری برای حمایت از ارزش‌افزوده‌ای است که ناشی از نوآوری در زمینه‌های علمی، هنری، فناوری و کسب‌وکار است.

همچنان که به سوی اقتصاد جهانی دیجیتالی‌تر حرکت می‌کنیم، ادغام فناورانه بزرگ‌تری را در سراسر مرزها مشاهده می‌کنیم. نوآوری، حالا دیگر پدیده جهان توسعه‌یافته نیست. در عین حال، نقض مالکیت فکری بیش از حد افزایش یافته است. به این ترتیب، ما شاهد دو روند ظهور جهانی شدن فناوری و سرقت چنین فناوری هستیم، اما تأثیر حمایت قوی‌تر از حقوق مالکیت فکری بر متغیرهای اقتصادی مانند جریان تجارت و رشد اقتصادی چیست. در گزارش بانک جهانی ۲۰۰۵، حقوق مالکیت فکری و توسعه: آموزه‌هایی از پژوهش‌های اخیر اقتصادی، کارستن فینک و کارلوس براگا نشان می‌دهند که حقوق مالکیت فکری قوی‌تر تأثیر مثبتی بر کل تجارت داشته است. کیت ماسکوس، یک مقام برجسته در حقوق مالکیت فکری و توسعه اقتصادی در گزارش بانک جهانی می‌نویسد که رژیم قوی حقوق مالکیت فکری همچنین می‌تواند تصمیم یک شرکت چندملیتی را برای استقرار کسب‌وکار خود در کشورهای با درآمد متوسط با اولویت دادن به کشورهایی که دارای توانایی بیشتری در جذب و یادگیری فناوری‌های جدید هستند، تحت تأثیر قرار دهد. به عبارت دیگر، رژیم قوی‌تر حقوق مالکیت فکری می‌تواند انتقال رسمی فناوری و مجوزدهی فناوری برون‌مرزی را افزایش دهد. با این حال دستیابی به چنین اهداف اقتصادی برای دولت‌ها دور از واقعیت است؛ حمایت از حقوق مالکیت فکری در ورای مرزها بسیار دشوار است و دولت‌ها همچنان به تلاش برای ارائه یک محیط امن حقوق مالکیت فکری ادامه می‌دهند.

اجزای تشکیل‌دهنده شاخص و پوشش‌دهی آن

این فصل، مفهومی که در پشت شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت وجود دارد، سه جزء اصلی و ۱۰ متغیر مورد استفاده برای جمع‌آوری آن را ارائه می‌کند.

مفهوم

هدف از گسترش شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت، استفاده از آن به عنوان مقیاس سنجش امنیت

حقوق مالکیت در سراسر جهان است. نویسنده برای مفهوم‌سازی حقوق مالکیت طبق اهداف این بررسی، طیف گسترده‌ای از ادبیات موضوع و نوشتارهای مربوط به حقوق مالکیت را مرور کرده است. علاوه بر این، همانند جمع‌آوری‌های قبلی شاخص، از نظرهای کارشناسان و دست‌اندرکاران در زمینه حقوق مالکیت استفاده شده است تا مجموعه دسته‌های اصلی (که در اینجا «اجزا» می‌گوییم) و نیز متغیرهای تشکیل‌دهنده «اجزای فرعی» این اجزا نهایی شود.

سه جزء اصلی شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت عبارتند از:

۱. محیط حقوقی و سیاسی (LP)،^۱

۲. حقوق مالکیت فیزیکی (PPR)،^۲

۳. حقوق مالکیت فکری (IPR).^۳

محیط حقوقی و سیاسی، تأثیر قابل توجهی بر امنیت و حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی و فکری دارد. به این ترتیب، سنجه‌های محیط حقوقی و سیاسی دامنه بسیار گسترده‌تری دارد که جهت ارائه درک و بینش کلی نسبت به تأثیر ثبات سیاسی و حاکمیت قانون در اقتصاد به‌کار می‌رود.

دو جزء دیگر شاخص - حقوق مالکیت فیزیکی و فکری - دو شکل از حقوق مالکیت را بازتاب می‌دهند که هر دو، نقش حیاتی در توسعه اقتصادی یک کشور دارند. متغیرهای شامل شده در این دو دسته، هر دو حقوق قانونی^۴ و نتایج واقعی^۵ در کشورهای مورد بررسی را در نظر می‌گیرند.

متغیرها

شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت ۲۰۱۲ از مجموع ۱۰ متغیر تشکیل شده است که به سه جزء اصلی تقسیم می‌شوند: محیط حقوقی و سیاسی، حقوق مالکیت فیزیکی و حقوق مالکیت فکری. با وجود اینکه نویسنده تعداد زیادی از متغیرهای مرتبط با حقوق مالکیت را بررسی کرده است، بررسی نهایی شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت تنها بر عوامل اصلی تمرکز می‌کند که به‌طور مستقیم به درجه قوت و حمایت از حقوق مالکیت فکری و فیزیکی مربوط هستند. رتبه‌بندی نهایی بسیار شباهت به رتبه‌بندی‌های بدیلی دارد که با سایر متغیرها محاسبه شده‌اند. در نهایت، اولویت به متغیرهایی داده شد که برای تعداد زیادی از کشورها در دسترس بوده و مرتباً به‌روزرسانی می‌شوند تا اطمینان حاصل شود که امتیازات به‌دست آمده در بین کشورها و سال‌ها قابل مقایسه هستند.

1. Legal and Political Environment
2. Physical Property Rights
3. Intellectual Property Rights
4. De Jure Rights
5. De Facto Outcomes

از بین ده متغیر گنجانده شده در شاخص، متغیر ثبت اموال از دو متغیر فرعی تشکیل شده است. در مجموع، شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت از ۱۱ داده برای هر کشور تشکیل شده است.

ساختار تشکیل‌دهنده شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت

الف) محیط حقوقی و سیاسی

- استقلال قوه قضائیه،
- حاکمیت قانون،
- ثبات سیاسی،
- کنترل فساد.

ب) حقوق مالکیت فیزیکی

- حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی،
- ثبت اموال،
- دسترسی به وام.

ج) حقوق مالکیت فکری

- حمایت از حقوق مالکیت فکری،
- حمایت از حق اختراع،
- بهره‌برداری غیرمجاز از آثار دیگران.

الف) محیط حقوقی و سیاسی

حتی جامع‌ترین حقوق مالکیت قانونی را نمی‌توان به اجرا درآورد مگر اینکه حاکمیت قوی قانون و قوه قضائیه مستقل داشته باشیم که آنها را از ضمانت اجرایی برخوردار کنند. همان‌گونه که شاهد وقایع اخیر در سراسر خاورمیانه هستیم، فقدان حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی می‌تواند موجب بی‌ثباتی اقتصادی و سیاسی شود. بنابراین، نویسندگان چهار جزء فرعی تشکیل‌دهنده جزء محیط حقوقی و سیاسی را به‌عنوان مشخصه‌های مهم در توضیح نظام حقوق مالکیت یک کشور بررسی می‌کند.

استقلال قضایی^۱

این متغیر، آزادی و درجه مصونیت قوه قضائیه از نفوذ و فشار گروه‌های سیاسی و تجاری را

1. World Economic Forum's 2011-2012 Global Competitiveness Index

بررسی می‌کند. استقلال قوه قضائیه، ستون اصلی برای حمایت قاطع و پشتیبانی مؤثر از نظام دادگاهی در ارتباط با مالکیت خصوصی است.

حاکمیت قانون^۱

این متغیر، میزان اعتماد کارگزاران اقتصادی به قوانین جامعه و رعایت آنها را اندازه می‌گیرد. به‌ویژه این متغیر، کیفیت اجرای قراردادهای، پلیس و دادگاه‌ها و همچنین احتمال جرم و خشونت را اندازه‌گیری می‌کند. این متغیر ترکیبی از چند نماگر از جمله عدالت، صداقت، اجرای قانون، سرعت و کم‌هزینه بودن نظام دادگاهی، حمایت از حقوق مالکیت خصوصی و پاسخگویی قوای قضائیه و مجریه است. این متغیر مکمل متغیر استقلال قضایی است.

ثبات سیاسی^۲

درجه ثبات سیاسی به شکلی اساسی بر انگیزه فرد برای کسب مالکیت یا گسترش آن یا مدیریت بر دارایی‌ها تأثیر می‌گذارد. هر اندازه احتمال بی‌ثباتی دولت بیشتر باشد، احتمال اینکه مردم اموالی را به‌دست آورند و به وجاهت حقوق متصل به آن اعتماد پیدا کنند، کمتر خواهد بود.

فساد^۳

این متغیر، چندین نماگر را ترکیب می‌کند که دامنه اعمال قدرت عمومی جهت دستیابی به منافع خصوصی را اندازه می‌گیرد. در این متغیر انواع مفاسد خرده‌پاها و دانه‌درشت‌ها، همچنین «تسخیر» دولت توسط فرادستان و گروه‌های خصوصی را شامل می‌شود. مشابه دیگر متغیرها در جزء محیط حقوقی و سیاسی، فساد بر اطمینان مردم به اجرای سالم حقوق مالکیت تأثیر منفی می‌گذارد. فساد درجه غیررسمی بودن اقتصاد را بازتاب می‌دهد که عامل اخلال در احترام و رعایت بیشتر مالکیت خصوصی قانونی است.

(ب) حقوق مالکیت فیزیکی

رژیم حقوق مالکیت قوی، ناظر بر اعتماد مردم به کارآمدی این رژیم در حمایت از حقوق مالکیت خصوصی است. همچنین این رژیم انجام معاملات بی‌وقفه مربوط به ثبت دارایی‌ها را فراهم می‌کند.

1. World Bank Worldwide Governance Indicators, 2011 Update

2. Ibid.

3. Ibid.

در نهایت، اجازه دسترسی به اعتبار لازم برای تبدیل دارایی‌ها به سرمایه را می‌دهد. به این دلایل، از متغیرهای زیر برای اندازه‌گیری میزان حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی خصوصی استفاده می‌شود.

حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی^۱

این متغیر در ارتباط مستقیم با قدرتمندی نظام حقوق مالکیت یک کشور است؛ چراکه نظرهای کارشناسان درباره کیفیت حمایت قضایی از مالکیت خصوصی شامل دارایی‌های مالی را بازتاب می‌دهد. علاوه بر این، شامل نظرات اهل فن درباره تعریف روشن قانونی از حقوق مالکیت است.

ثبت اموال^۲

این متغیر دیدگاه صاحبان کسب‌وکارها درباره میزان دشواری ثبت اموال از نظر تعداد روزها و مراحل لازم را نشان می‌دهد. منبع این اطلاعات نشانگر آن است که این متغیر سیر کامل مراحل لازم برای انتقال سند مالکیت زمین یا ساختمان از فروشنده به خریدار را ثبت می‌کند. این اطلاعات بسیار حیاتی هستند چون هر اندازه ثبت مالکیت سخت‌تر باشد، بیشتر احتمال دارد که دارایی‌ها در بخش غیررسمی باقی بمانند و بنابراین درک و حمایت گسترده عمومی از نظام قوی حقوقی و حقوق مالکیت سالم را محدود می‌سازد. علاوه بر این، موانع ثبت دارایی‌ها از انتقال آنها از کاربردهای بی‌ارزش به سمت باارزش‌تر جلوگیری می‌کند. این متغیر یکی از استدلال‌های اصلی اقتصادی را که هرناندو دسوتو مطرح کرد، نشان می‌دهد.

دسترسی به وام^۳

این متغیر را به این دلیل در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت گنجانده‌ایم که دسترسی به وام بانکی بدون وثیقه به‌عنوان متغیر جانشین برای نشان دادن سطح توسعه‌یافتگی نهادهای مالی در کشور عمل می‌کند. نهادهای مالی در کنار نظام قوی حقوق مالکیت، نقش مکملی ایفا می‌کنند تا دارایی‌های اقتصادی وارد اقتصاد رسمی شوند.

ج) حقوق مالکیت فکری

جزء حقوق مالکیت فکری به ارزیابی حمایت از حقوق مالکیت فکری می‌پردازد. این جزء علاوه بر سنجه مبتنی بر افکار عمومی حمایت از مالکیت فکری، حمایت از دو نوع اصلی از حقوق مالکیت فکری (حق اختراع و حق تکثیر) را به ترتیب از دیدگاه قانونی [یا حقوقی] و عملی [یا واقعی] ارزیابی می‌کند.

1. World Economic Forum's 2011-2012 Global Competitiveness Index
2. The World Bank Group's 2012 Doing Business Report
3. World Economic Forum's 2011-2012 Global Competitiveness Index

حمایت از حقوق مالکیت فکری^۱

این متغیر شامل نتایج نظرسنجی از افکار عمومی است که میزان حمایت یک ملت از مالکیت فکری را نشان می‌دهد، بنابراین یک جنبه حیاتی از جزء حقوق مالکیت فکری است. از کارشناسان حاضر در هر کشور خواسته شد تا به حمایت از مالکیت فکری در آن ملت عدد بدهند و امتیازدهی از «ضعیف و اجرایی نشده» به «قوی و اجرایی شده» تغییر می‌کند.

حمایت از حق اختراع^۲

این متغیر قدرتمندی قوانین حق اختراع در یک کشور را بر اساس پنج معیار کلی نشان می‌دهد: پوشش‌دهی، عضویت در پیمان‌های بین‌المللی، محدودیت بر حقوق اختراعات، اجرای قانون و مدت زمان حمایت از حق اختراع.

بهره‌برداری غیرمجاز از آثار دیگران^۳

میزان بهره‌برداری غیرمجاز در بخش مالکیت فکری یک نماگر مهم از کارآمدی تنفیذ حقوق مالکیت فکری در یک کشور است. اطلاعات برای این متغیر از اتحادیه بین‌المللی مالکیت فکری جمع‌آوری می‌شود که در گزارش ویژه نمایندگی تجاری آمریکا در مرور سالیانه رویه‌های مالکیت فکری کشورها تسلیم می‌شود. این متغیر شامل اطلاعاتی درباره میزان بهره‌برداری غیرمجاز در صنایع تحت حمایت حق تکثیر از جمله نرم‌افزار تجاری و صفحه و موسیقی است. از آنجا که این متغیر نتایج عملی بر اساس «داده‌های سخت» را نشان می‌دهد، کشورها را با توجه به کارآمدی آنها در حمایت از حقوق مالکیت فکری رتبه‌بندی می‌کند. داده‌ها از اتحادیه بین‌المللی مالکیت فکری با جدیدترین آمار موجود از اتحادیه نرم‌افزار تجاری تکمیل می‌شود.

شاخص کلی حقوق مالکیت از سه حوزه اصلی محیط حقوقی و سیاسی، حقوق مالکیت فیزیکی و حقوق مالکیت معنوی تشکیل شده است.

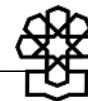
گزارش ادعا می‌کند دلیل بدتر شدن وضعیت ایران و افت ۰/۱ در فاصله ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ به ثبات سیاسی مربوط است. به‌طور کلی ایران بدترین عملکرد را در حوزه‌های ثبات سیاسی و حمایت از حقوق اختراع و چاپ و تکثیر دارا می‌باشد.

محیط حقوقی و سیاسی ضعیف‌ترین عنصر بوده و امتیاز ثبات سیاسی آن ۱/۹ است. حاکمیت قانون و استقلال قضایی نسبت به سال گذشته تغییری نداشته، درحالی که کنترل فساد اندکی کاهش یافته است.

1. Ibid.

2. Ginarte-Park Index of Patent Rights (2005)

3. International Intellectual Property Alliance's 2010 Special 301 Report, Eighth Annual BSA and IDC Global Software Piracy Study (2010)

حقوق مالکیت فیزیکی با امتیاز ۵/۵ قوی‌ترین جزء شاخص برای ایران است که نسبت به سال گذشته ۰/۱ افزایش یافته است. دو متغیر حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی و ثبت اموال و دارایی‌ها با امتیازات ۶/۳ و ۷/۷ بیشترین امتیاز را کسب کرده‌اند.

نظرات اهل فن درباره محیط حقوق فکری ایران نسبت به سال گذشته تغییری نکرده است. این جزء با امتیاز ۳/۸ در حمایت از مالکیت فکری، نسبت به سال گذشته ۰/۱ کاهش یافته است. همچنین ایران یکی از بدترین امتیازات یعنی امتیاز صفر را برحسب حقوق مالکیت فکری و سرقت ادبی و حق نشر دارد. اطلاعات در مورد حق انحصاری چاپ و تکثیر نیز در دسترس نیست.

این گزارش سعی دارد به کشورهای که نتوانسته‌اند از قابلیت‌ها و امکانات خویش بهره کافی را ببرند و در زیر مرز امکانات تولید قرار دارند با تأکید بر وجود قوانین مالکیت مناسب کمک کند تا پیشرفت کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهد کشورهای در حال توسعه‌ای که حمایت قوی‌تری از حقوق مالکیت می‌کنند رشد اقتصادی بیشتری دارند که آثار مثبت حقوق مالکیت را بر این اقتصادها نشان می‌دهد.

وضعیت ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت

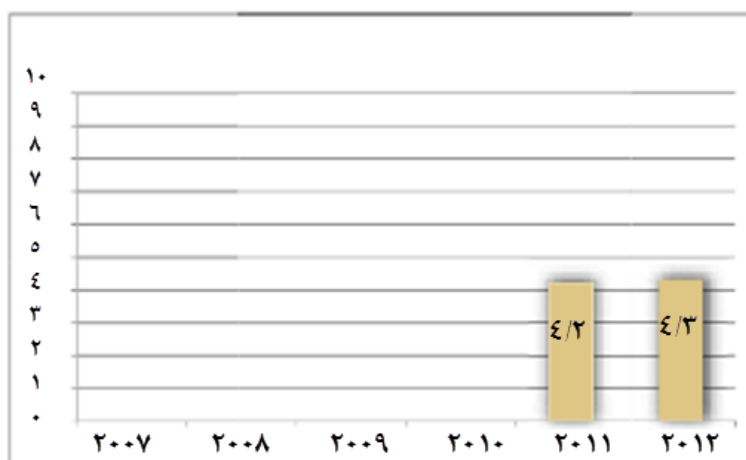
در نمودارهای زیر، وضعیت ایران در نماگرهای شاخص حقوق مالکیت قابل مشاهده است.

شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت در ایران

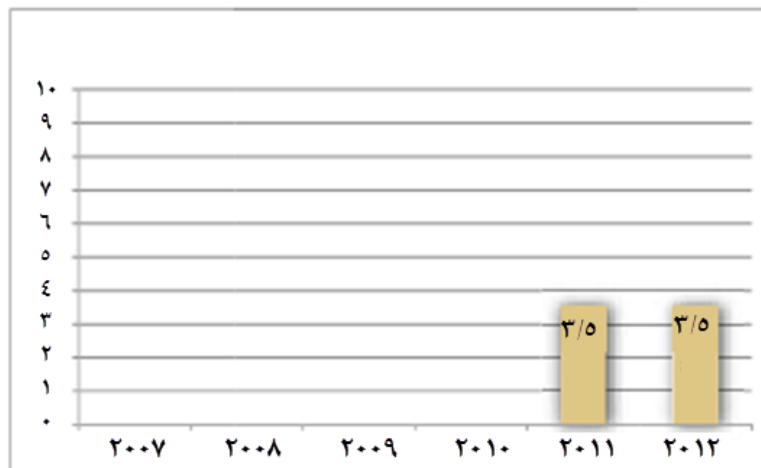
رتبه جهانی: ۱۰۷ از ۱۳۰ کشور

رتبه منطقه‌ای: ۱۴ از بین ۱۸ کشور

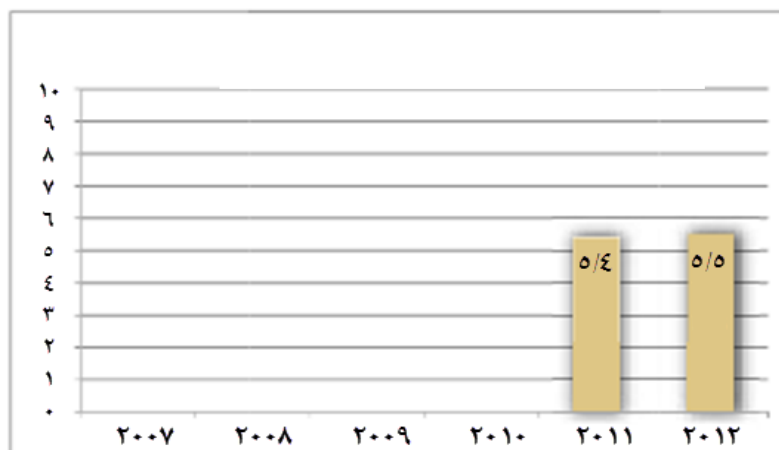
نمودار ۱. امتیاز کلی حقوق مالکیت برای ایران

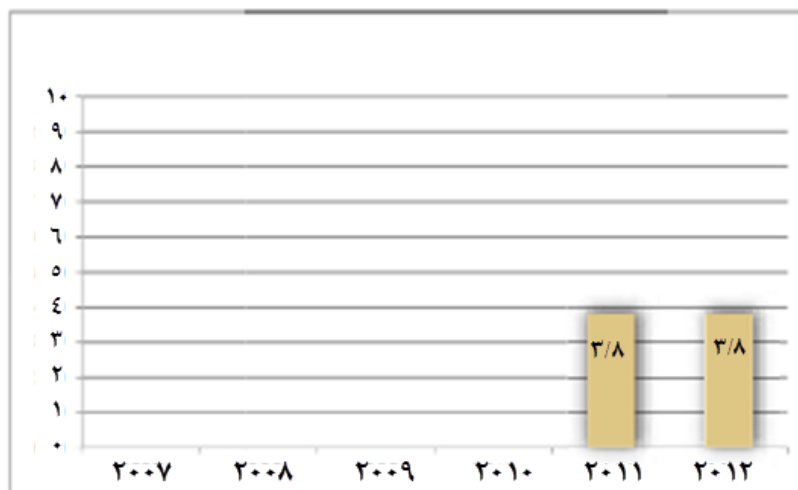
نمودار ۲. محیط سیاسی و حقوقی برای ایران

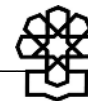

نمودار ۳. حقوق مالکیت فیزیکی برای ایران

نمودار ۴. حقوق مالکیت فکری برای ایران

جدول امتیاز و رتبه‌بندی ایران در گزارش حقوق مالکیت ۲۰۱۲

رتبه در منطقه خاورمیانه	رتبه در جهان	امتیاز (از صفر تا ده)	دسته‌بندی
۱۵ از ۱۸	۱۰۷ از ۱۳۰	۳/۵	محیط حقوقی و سیاسی
		۵/۵	استقلال قوه قضائیه
		۳/۲	حاکمیت قانون
		۳/۲	کنترل فساد
		۱/۹	ثبات سیاسی
۱۳ از ۱۸	۱۰۱ از ۱۳۰	۵/۵	حقوق مالکیت فیزیکی
		۶/۳	حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی
		۷/۷	ثبات اموال و دارایی‌ها
		۲/۴	دسترسی به وام
۱۴ از ۱۸	۱۰۵ از ۱۳۰	۳/۸	حقوق مالکیت فکری
		۳/۸	حمایت از حقوق مالکیت فکری
		۰	حمایت از حق اختراع
		۰	حمایت در برابر سرقت حق چاپ و تکثیر

منبع و مأخذ

- Americans for Tax Reform Foundation/Property Rights Alliance, 2012 Report International Property Rights Index, Study Conducted by Gaurav Tiwari, 2011 Hernando de Soto Fellow, Available online at: <http://www.internationalpropertyrightsindex.org>.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره ۵ مسلسل: ۱۳۱۲۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: رتبه و جایگاه ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت (سال ۲۰۱۲)

نام گروه: مطالعات محیط کسب‌وکار

مترجمان: جعفر خیرخواهان، فاطمه عرفانی جهانشاهی

ناظر علمی: سیدامیر سیاح

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: احمد مرکزمالگیری

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. حقوق مالکیت
۲. توسعه اقتصادی
۳. حقوق و اقتصاد
۴. حاکمیت قانون
۵. محیط کسب‌وکار

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۵/۱۴